

Variantes y Desvaríos

Sobre la Sonata “El canto de el Gallo” del P. Antonio Soler

Per a piano

Para piano

For piano

Pour piano

Für Klavier

Josep Colom

José Sierra

dinsic.com

Variantes y desvaríos

Sobre la Sonata “El canto de el Gallo” del P. Antonio Soler

1a edició: febrer 2024

© Josep Colom

© Edición de la Sonata sobre “El canto de el Gallo”: José Sierra

© DINSIC Publicacions Musicals, S.L.

email: dinsic@dinsic.com - www.dinsic.com

Disseny coberta: Ludovica Mosca

Maquetació: DINSIC GRÀFIC

Imprès a: Service Point

Pau Casals, 161-163

08820 El Prat de Llobregat (Barcelona)

Dipòsit legal: B 5320-2024

ISMN: 979-0-69239-214-9

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, compresa la reprografia i el tractament informàtic, i també la distribució d'exemplars mitjançant lloguer i préstec, resten rigorosament prohibides sense l'autorització escrita de l'editor o entitat autoritzada, i estaran sotmeses a les sancions establertes per la llei.

Distribueix: DINSIC Distribucions Musicals, S.L.

Magatzem: Sepúlveda, 84 - 08015 Barcelona

email: dinsic@dinsic.com

www.dinsic.com

VARIANTES Y DESVARÍOS

L'agost de l'any 2022, durant el veterà curs “Música en Compostela” que té lloc a Santiago, on jo vaig ser deixeble fa cinquanta anys i escaig i on des de fa més de deu anys soc professor de piano vaig, rebre una proposta de l'amic i professor de musicologia (també a Santiago), José Sierra.

La proposta era que m'apregués en quatre dies la *Sonata del Gallo* del Pare Antoni Soler per tocar-la just abans del villancet homònim del mateix autor i mostrar l'evident similitud.

Naturalment, la vaig tocar amb ornamentacions i interpolacions a l'estil de l'època. Quan vaig tornar a casa, el fet d'haver-la treballat intensament en un temps tan curt va fer que em continués voltant pel cap la sonata i vaig continuar improvisant en solitari sobre ella, cada vegada més allunyat de l'estètica del segle XVIII espanyol i anant cap a un politonalisme a la frontera del atonalisme sense abandonar l'estil humorístic de l'obra original de Soler.

Finalment, vaig decidir donar forma compositiva a aquests “desvaríos” dintre del discurs original de la forma sonata del barroc espanyol incloent inclús l'espai per a una “cadenza”.

José Sierra i jo hem tingut la idea de dedicar aquesta peça a la memòria de Manuel Carra, excel·lent i il·lustre pianista i compositor malagueny mort recentment i que generosament va dedicar grandíssima part de la seva llarga vida a la pedagogia amb magnífics resultats i que durant uns anys també fou professor a “Música en Compostela”. Creiem que aquesta dedicatòria té sentit perquè el germen d'aquesta peça va néixer també a Santiago i Manuel Carra, amb qui vaig tenir un vincle d'amistat i admiració mútua, com a bon malagueny tenia un acusat sentit de l'humor.

Variantes y Desvaríos té més sentit tocant immediatament abans la *Sonata del Gallo* sense repeticions i amb pocs ornaments. És per això que estan publicades conjuntament.

Espero que alguns pianistes i oients es diverteixin. L'obra estaria justificada.

Josep Colom

SONATA SOBRE EL CANT DEL GALL

L'any 1770 el Pare Antoni Soler (1729-1783) va escriure al Monestir de San Lorenzo de El Escorial, on era organista i Mestre de Capella, un villancet de Nadal amb el títol El gallinero, a cinc veus i acompanyament de violins. En aquest villancet de personatges, Paula, la de Robledo (un poble proper al Monestir), fa l'ofici de “gallinera”, és a dir que es cuida de les gallines. Cap al final de l'obra, a tall d'apoteosi, intervenen conjuntament gallines, pollastres, pollets i el gall, formant un autèntic i divertidíssim “galliner” musical, on cadascu canta amb els seus clo, clo, clo, piu, piu, cla, cla, cla, pi, pi, pi, quiquiriquic... sense fer massa cas als altres...

El gall, a la veu del baix, canta insistentment el seu quiquiriquic, amb el tema que s'ha exposat als dos primers compassos de la Sonata El cant del gall que avui editem⁽¹⁾. Seria difícil saber qui inspira qui, si el Villancet a la Sonata o viceversa, perquè es desconeix la data de la sonata, malgrat que aquesta sembla ser més antiga. Les dues obres, el Villancet i la Sonata estan en Re Major.

La Sonata havia estat editada per Samuel Rubio⁽²⁾ en Do Major, però segons un manuscrit que, sense dubte és còpia de la de Re Major, cosa perfectament comprovable no només per la coincidència de la tonalitat Villancet-Sonata, sinó pels nombrosos retocs que fa el copista en la versió en Do per a adaptar al seu instrument passatges que estan en una 8va més alta, o repeticions o notes que falten...

En els villancets de Nadal era molt freqüent introduir temes divertits i de dansa, amb personatges de la vida popular, barrejats a les Matines, amb els de contingut més teològic. Aquest villancet d'Antoni Soler degué agradar molt perquè a més de cantar-se l'any 1770, també es va cantar els anys 1773, 1782, cosa que només succeïa amb els villancets que tenien un gran èxit.

José Sierra

1 La Sonata es conserva en el Ms. Cary 703 de la Pierpont Morgan Library, amb la següent inscripció: “Sonata sobre / el Canto de el / Gallo / D. f. Anto° Soler” fols. 153v-154r

En aquest mateix manuscrit, quasi a continuació, s'inclou una sonata d'Antoni Soler titulada “De la codorniz”.

2 RUBIO, Samuel, P. Antonio Soler, Sonatas para instrumentos de tecla, Vol. 7, UME 1987 Sonata n. 108, pp. 30-32

Aquesta obra es conserva al Ms. 48, pp. 842-844 de l'Abadia de Montserrat, sense nom d'autor, i amb el títol “sobre el canto del gallo”.

VARIANTES Y DESVARÍOS

En agosto del año 2022, durante el veterano curso “Música en Compostela” que tiene lugar en Santiago, donde fui discípulo hace cincuenta años y pico, y donde desde hace más de diez años soy profesor de piano, recibí una propuesta de un amigo y profesor de musicología (también en Santiago), José Sierra.

La propuesta era que me aprendiera en cuatro días la *Sonata del gallo* del Padre Antonio Soler para tocarla justo antes del villancico homónimo del mismo autor y mostrar la evidente similitud.

Naturalmente, la toqué con ornamentaciones e interpolaciones al estilo de la época. Cuando volví a casa, el hecho de haberla trabajado intensamente en un tiempo tan corto hizo que me continuara rodando por la cabeza y continué improvisando sobre la misma, cada vez más alejado de la estética del siglo XVIII español, yendo hacia un politonalismo en la frontera del atonalismo sin abandonar el estilo humorístico de la obra original de Soler.

Finalmente, decidí dar forma compositiva a estos “desvaríos” dentro del discurso original de la forma de sonata barroco español incluyendo incluso el espacio para una “cadenza”.

José Sierra y yo hemos tenido la idea de dedicar esta pieza a la memoria de Manuel Carra, excelente e ilustre pianista y compositor malagueño fallecido recientemente y que generosamente dedicó grandísima parte de su larga vida a la pedagogía con magníficos resultados y que durante unos años también fue profesor en “Música en Compostela”. Creemos que esta dedicatoria tiene sentido porque el germen de esta pieza nació también en Santiago y Manuel Carra con quien tuve un vínculo de amistad y admiración mutua, como buen malagueño tenía un acusado sentido del humor.

Variantes y desvaríos tiene más sentido tocando inmediatamente antes la *Sonata del gallo* sin repeticiones y con pocos ornamentos. Es por esta razón que se publican conjuntamente.

Espero que algunos pianistas y oyentes se diviertan. La obra estaría justificada.

Josep Colom

SONATA SOBRE EL CANTO DE EL GALLO

En el año 1770 el Padre Antonio Soler (1729-1783) escribió en el Monasterio de San Lorenzo de El Escorial, donde era Organista y Maestro de Capilla, un Villancico de Navidad con el título de *El Gallinero*, a cinco voces y con acompañamiento de violines. En este Villancico de personajes, Paula, la de Robledo (un pueblo cercano al Monasterio), desempeña el oficio de *Gallinero*, es decir, el que cuida las gallinas. Hacia el final de la obra, como una apoteosis, intervienen a la vez gallinas, pollos, pollitos y gallo, formando un auténtico y divertidísimo “gallinero” musical, donde cada uno canta con sus clo, clo, clo, pio, pio, cla, cla, cla, pi, pi, pi, quiquiriquí... sin hacer demasiado caso a los otros...

El Gallo, en la voz del Bajo, canta insistentemente su Quiquiriqui con el tema expuesto en los dos primeros compases de la Sonata “El Canto del Gallo” que se edita(1). Sería difícil saber quién inspira a quién, si el Villancico a la Sonata o viceversa, debido a que no está determinada la fecha de la Sonata, no obstante que esta parece ser de una época temprana. Ambas obras, El Villancico y la Sonata, están en la tonalidad de Re Mayor.

La Sonata ya había sido editada por Samuel Rubio(2) en la tonalidad de Do Mayor, pero según un manuscrito que, sin duda, es copia, de esta en RE Mayor, algo perfectamente comprobable no solo por la coincidencia de tonalidad Villancico-Sonata, sino por los numerosos arreglos que hace el copista de la versión en Do para adaptar a su instrumento pasajes que están una 8ª más alta, o repeticiones y notas que faltan...

En los Villancicos de Navidad era muy frecuente introducir temas divertidos y de chanza, con personajes de la vida popular, mezclados en los Maitines con los de contenido más teológico. Este Villancico de Antonio Soler debió gustar mucho porque además de cantarse en el año 1770, se cantó también en los años 1773, 1782, algo que solo sucedía con los villancicos que tenían un gran éxito.

José Sierra

1 La Sonata se conserva en el Ms. Cary 703 de la Pierpont Morgan Library, con la siguiente inscripción: “Sonata sobre / el Canto de el / Gallo / D. f. Antº soler”, fols. 153v-154r

En ese mismo Ms., casi a continuación, se incluye una sonata de Antonio Soler titulada “De la codorniz”.

2 RUBIO, Samuel, *P. Antonio Soler, Sonatas para instrumentos de tecla*, Vol. 7, Unión Musical Española, 1987, Sonata Nº 108, pp. 30-32.

Esta obra se conserva en el Ms. 48, pp. 842-844 de la Abadía de Montserrat, sin nombre de autor, y con el título de “sobre el canto del gallo”.

VARIATIONS AND DELIRIUMS

Back in August 2022 during the long-standing “Music in Compostela” course held yearly in Santiago de Compostela where I was a student just over 50 years ago and where I have worked as a piano teacher for over ten years now, I received a proposal from my friend, the musicology professor José Sierra, who also works in Santiago.

His proposal involved my learning the *Sonata del Gallo* (Sonata of the Cockerel) by Father Antoni Soler in four days so as to play it just before the similarly-sounding *villancico* by the same author was performed and thus display their obvious similarities.

I naturally decided to play it with embellishments and interpolations typical of the period it was written in. On returning home, the fact of having worked with this piece so intensely over a short period of time meant that my mind was still thinking about the sonata. I decided to continue improvising with the piece, moving further and further away from the musical aesthetics of eighteenth-century Spain towards a polytonalism on the boundaries of atonalism whilst not losing the humorous side to Soler’s original piece.

Finally, I decided to write produce a composition with these strange ‘deliriums’ within the original concept of a Spanish Baroque sonata and even including space for a ‘cadenza’.

José Sierra and myself have decided to dedicate this piece to the memory of Manuel Carra, the recently-deceased excellent and widely-respected pianist and composer from Malaga. He generously devoted a great part of his life to music teaching with wonderful results and for some years he was also a professor at “Music in Compostela”. We believe this dedication is worthy as the seed of the piece was planted in Santiago de Compostela and Manuel Carra, with whom I was friends in an atmosphere of mutual admiration, had a keen sense of humour, as is quite common with people from Malaga.

Variantes y Desvaríos (Variations and Deliriums) makes more sense if the piece *Sonata del Gallo* is played immediately beforehand with no repetitions and few embellishments. For this reason we are publishing them together in this work.

I hope that both piano players and listeners will enjoy the piece.

Josep Colom

THE SONG OF THE COCKEREL SONATA

In 1770 Father Antoni Soler (1729-1783), while working as the organist and Master of the Chapel Choir at the San Lorenzo de El Escorial Monastery, composed a Christmas *villancico* (a style of composition popular between the 15th and 18th centuries which would later become closely linked to Christmas themes, similar in a way to carols) called *El gallinero*, for five voices with violin accompaniment. The lyrics introduce us to Paula, from Robledo (a village near the monastery), whose task is to look after the chickens and hens in the henhouse (*gallinero* in Spanish). Towards the end of the piece, in an amazing crescendo, the hens, chickens, chicks and cockerel all take part, singing a series of onomatopoeic sounds such as *clo, clo, clo, piu, piu, cla, cla, cla, pi, pi, pi, quiquiriquic...* each one independently of what the other birds are singing.

The cockerel, with the bass voice, sings repetitively his *quiquiriquic*, following the theme laid out in the first two bars of the sonata *El Canto del Gallo* (The Song of the Cockerel) which we publish here⁽¹⁾. It is difficult to know exactly whether the villancico was inspired in the sonata or vice versa as the date of the sonata is unknown although it does seem to be older. Both compositions, the villancico and the sonata, are in D major.

The *Canto del Gallo* sonata had also been published some years back by Samuel Rubio⁽²⁾ in C Major, but based on a manuscript which undoubtedly was a copy of the original one in D Major. This is easily confirmed not only by the coincidence in key between the villancico and the sonata but also by the numerous small changes made in the C major version to adapt passages for instruments which were an octave higher, or repetitions and notes that have been removed.

It was very common to introduce humorous aspects and dances in Christmas villancicos mentioning characters from everyday life and to mix them with more theological content in the early morning Matins. This villancico by Antoni Soler must have been well-liked as it was not only sung in 1770 but also again in 1773 and 1782, a repetition which only happened with highly successful villancicos.

José Sierra

1 The sonata is conserved in the Ms. Cary 703 manuscripts in the Morgan Library and Museum in New York with the inscription: “Sonata sobre / el Canto de el / Gallo / D. f. Anto^o Soler” ff. 153v-154r

In the same manuscripts, almost immediately after this sonata, we can find another one by Antoni Soler called “De la codorniz” (About the quail).

2 RUBIO, Samuel, *P. Antonio Soler, Sonatas para instrumentos de tecla*, Vol. 7, UME 1987 Sonata n. 108, pp. 30-32

This piece is conserved in the Ms. 48 manuscript, pp. 842-844 at Montserrat Abbey without the author’s name and under the title “Sobre el canto del gallo” (The Song of the Cockerel).

SONATA

SOBRE “EL CANTO DE EL GALLO”

P. Antonio Soler (1729-1783)

Edició de José Sierra

Alleg^o non Molto

6

12

17

22

tr

Variantes y desvaríos

Sobre la Sonata “El canto de el Gallo” del P. Antonio Soler

in memoriam Manuel Carra

Josep Colom

Allegro non molto (Les dinàmiques i articulacions son a criteri de l'interpret)

The musical score is written for piano in 3/8 time. It consists of five systems of staves. The first system shows the beginning of the piece with a treble and bass staff. The second system starts at measure 8. The third system starts at measure 14. The fourth system starts at measure 19. The fifth system starts at measure 23 and includes triplets in the treble staff. The key signature has one sharp (F#) and the tempo is marked 'Allegro non molto'.